

Методологічні проблеми стратегічного планування економічного розвитку підприємств харчової промисловості

Пріоритетною ціллю розвитку економічних систем повинно бути забезпечення сталого економічного розвитку.

Проблематиці розвитку операційних систем підприємств та регіонів присвячено численні наукові праці, кількість яких постійно зростає, що свідчить про актуальність і поглиблення розуміння цієї проблеми.

Дослідження перспектив економічного розвитку не можна обмежувати передбаченням, виділенням пріоритетів та розстановки сил. Необхідно застосувати інструментарій аналізу і прогнозування.

Досвід показує, що одного розуміння необхідності розвитку і стратегічного бачення сьогодні замало для досягнення успіху. У діяльності підприємств в сучасних умовах неминуче присутні планування і необхідність адаптації. Добре методично продумані рішення по реалізації розвитку іноді формуються у непродуману модель розвитку. Тобто побудована послідовно стратегія розвитку при реалізації вибудовується у нову форму розвитку [4, с.77]. Небагато з стратегій опиняються бездоганно продуманими – якщо такі взагалі зустрічаються [3, с.18]. Продумані стратегічні рішення формуються у дієздатний механізм розвитку лише за умов достовірного методичного обґрунтування. Роль адаптації полягає у тому, що методичне обґрунтування стратегії розвитку не виключає корегування деталей, стадій, процесу в цілому.

Досвід невдачі розроблених для економіки СРСР глобальних перспектив змушує по справжньому замислитися про масштабність сучасної економіки і інтегрованих виробництв, у роботу яких залучені значні ресурси, а отже про небезпеку необдуманих моделей і механізмів розвитку господарства.

Надії, що «тільки соціалізм може в оптимальних масштабах використовувати специфічні централізовані методи управління, що реалізують додатковий ефект єдиного народногосподарського плану» не виправдалися [1, с.8]. Прискорення, як підвищення швидкості економіки, виявилось більш складним процесом, ніж передбачала офіційна наука. Цей приклад яскраво ілюструє важливість і складність стратегічного планування, а тим більше в сучасних умовах ринку.

Моделі економічного розвитку формуються з метою привести у відповідність внутрішній стан організації із зовнішніми очікуваннями [3, с.26].

Іноземними вченими-економістами розроблено цілу низку підходів до формування стратегій галузей і підприємств [3, с.303]. Втім, завдання адаптації цих підходів до специфічних умов конкретних об'єктів дослідження залишається актуальним.

В умовах економіки України здобутки вчених-економістів не можуть повною мірою вирішити потреби вітчизняних підприємств. Вони відповідають на загальні питання побудови стратегії в умовах ринкової економіки. Тому існує необхідність дослідження методології стратегічного планування виробничих систем в контексті актуальних потреб і специфіки вітчизняних підприємств.

Сучасні методи і технології стратегічного планування базуються на математичних методах і можливостях обчислювальної техніки. Методичні розробки вчених здійснюються в руслі вирішення проблем розвитку конкретних галузей і сфер діяльності. З огляду на це, проблема методологічного забезпечення планування економічного розвитку підприємств харчової промисловості є недостатньо опрацьованою.

Відсутність чіткої, практично застосовуваної системи інструментарію стратегічного планування розвитку підприємств харчової промисловості стає на заваді формуванню ефективної стратегії розвитку.

Формування стратегічного плану є багатоскладним процесом, який пов'язаний з аналізом і оцінкою різноманітних необмежених об'єктивно існуючих альтернатив і обмеженими інструментальними і методичними можливостями сучасного пошуку у вітчизняних умовах.

Рівень науки і техніки, досягнутий в сучасному виробництві, масштабність процесів, їх вартість і наслідки розроблених рішень суттєво перебільшують все, що здійснювалося раніше. Ми маємо великі можливості у розвитку економічних і соціальних цілей, але і можливості появи катастрофічних ризиків. Найбільш вагомий чинник, що примушує дослідників прискорено і поглиблено працювати над адаптивними методичними технологіями планування – це час. Протягом одного людського життя техніка і технологія, а разом з ними внутрішнє та зовнішнє середовище економічних систем, змінюються настільки швидко, що професіонали не встигають створити методологічні та управлінські традиції [5, с.15-20].

Використання у практиці планування розвитку сучасних систем простих методів надто небезпечно, тому у повсякденне життя господарюючих суб'єктів входить досвід вивченні майбутнього стану на основі математичних моделей. Математика служить потужним засобом, що дозволяє поступово отримати об'єктивне уявлення про реальний об'єкт, його взаємозв'язках, творчо використовувати економічні закони у планування з урахуванням специфіки господарюючого суб'єкта, удосконалювати методологію галузевого економічного планування.

О.А. Фесенко підкреслює, що значні складності у методологічному підході до об'єктів прогнозу є однією з основних проблем науки планування. Завдання дослідження теоретично-методологічних аспектів стратегічного планування вимагає визначити методологічні проблеми, що ускладнюють процес здійснення прогнозів та знижують їх достовірність [6].

Д.Делуо вказує, що процес прийняття рішень, на який покладаються менеджери мав би бути: по-перше – послідовним; по-друге – базуватися на

точній інформації; по-третє – бути вільним від емоцій та упереджень; в-четвертих – бути раціональним [2, с.30].

З цих вимог витікає низка серйозних методологічних проблем, що ускладнюють процес стратегічного планування та знижують цінність його результатів, до яких на нашу думку слід віднести:

1. Необхідність залучення великих масивів інформації. Залучення великих масивів інформації ускладнює процес її обробки і збільшує кількість застосовуваних методів, що в свою чергу ускладнює інтерпретацію результату.

2. Складність збору та обробки вхідних даних. В умовах недосконалості інформаційного простору збір достовірної інформації є сьогодні однією з основних проблем досліджень.

3. Використання складних і недосконалих математичних методів. Математичні методи вимагають адаптації до умов кожного об'єкту планування.

4. Планування розвитку системи має відбуватися не відокремлено, а в контексті розвитку національної економіки.

5. Визначення чітко визначених, сформульованих і конкретизованих передумов побудови плану. Ця проблема впливає з попередньої проблеми узгодження прогнозів та планів із прогнозами та планами систем вищого рівня.

6. Процес стратегічного планування має бути комплексним, тобто містити різноманітні за змістом і формами елементи, такі як визначення мети, формулювання якісних передумов для сценарних варіантів, процедури збору і первинної обробки вхідних даних, аналіз сценаріїв і перевірка їх на збалансованість, інтерпретація отриманих результатів із можливим поверненням до початкових фаз. Різноманітність елементів ускладнює процес планування.

7. Нерівномірність процесу розвитку, його еволюційні та революційні стадії викликають необхідність використання різних методів планування і узгодження їх результатів.

8. Реальним процесам притаманні властивості: ієрархічність, нелінійність, багатомірність, стохастичність, нестаціонарність, невизначеність, а також постійна зміна зовнішнього середовища, що ускладнює планування розвитку і побудову моделей управління економічними системами.

Переходячи безпосередньо до вибору методу планування варто зазначити, що найкращий спосіб вибору методу полягає у ранжируванні за пріоритетами. Це процес набагато більш цілеспрямований ніж просте намагання комплексно використати всі можливі методи, що можуть бути застосовані для вирішення даної проблеми. До певної міри слід передбачити пошук даних, що на теперішній час недоступні, та обумовлювати параметри. При виборі методу не менш важливими є аргументи визначені Роджером Давсенном, які стосуються відхилення процесу збору інформації, що зменшує ефективність управлінських рішень: фактор доступності; фактор досвіду, фактор конфліктності, фактор «готовності», фактор «вибірковості», фактор «відсутності орієнтирів», фактор «концентрації на останньому», фактор «фаворита» [2]. Розуміння та розпізнавання перерахованих інформаційних «факторів дрейфу» є найкращим захистом проти них.

Остаточний вибір методу, з нашої точки зору, повинен бути оснований на можливості реалізації, достовірності і ефективності стратегічних планів, а також оцінці економічних наслідків невиконання програми розвитку об'єкту. Традиційно під методичною реалізованістю механізмів розвитку розуміється можливість найбільш ефективного вирішення комплексу задач майбутнього, що визначаються існуючими показниками.

Список використаних джерел

1. Буніч П.Г. Новые ценности. – М.: Наука, 1989. – 256 с.
2. Дерлоу Д. Ключові управлінські рішення. Технологія прийняття рішень: Пер. з англ. – К.: Всеуито, Наукова думка, 2001. – 242 с.
3. Минцберг Г., Альстрэнд Б., Лэмпел Дж. Школы стратегий / Пер. с англ. под ред. Ю.Н. Кантуревского. – СПб: Питер, 2001. – 336 с.
4. Наумов О.Б. Развитие текстильной промышленности та її сировинної бази. – Херсон: Олди-плюс, 2004. – 396 с.
5. Стратегія економічного та соціального розвитку України (2004-2005 роки) шляхом Європейської інтеграції / Гальчинський А.С., Геєць В.М. – К.: ІВЦ Держкомстату України, 2004. – 416 с.
6. Фесенко О.А. Прогнозирование экономико-экологических процессов развития приморских регионов (концептуальные вопросы) // Экономические инновации. Выпуск 10: Тенденции глобализации и регионализации социально-экономического развития (экономические трансформации, экономика и экология). Сборник научных работ. – Одесса: Институт проблем рынка и экономико-экологических исследований НАН Украины, 2001. – С.227-233.